

Ontvangen

30 JUNI 2017

Gemeente Dongen

Gemeente Dongen
t.a.v. M. Boonekamp
Postbus 10153
5100 GE DONGEN

Kenmerk:	UIT-17038706	Datum:	28 juni 2017
Behandeld door:	M. Scholtes/ A. Rietveld	E-mail:	m.scholtes@ggdgm.v.nl
Onderwerp:	Gezondheidskundige beoordeling vergunningaanvraag uitbreiding recreatieboerderij Pukkemuk te Dongen		

Geachte heer Boonekamp,

De gemeente Dongen heeft de GGD benaderd met het verzoek advies te geven over de mogelijke gezondheidsrisico's voor de recreanten van speel- en recreatieboerderij Pukkemuk in relatie tot de nabijgelegen veehouderijen. Op Pukkemuk verblijven zowel dagrecreanten als de recreanten die op de camping/ in de recreatiewoningen verblijven. De locatie is gelegen in het buitengebied van Dongen (Vaartweg 192a).

De ondernemer heeft bij de gemeente een plan ingediend dat voorziet in een uitbreiding van het dagrecreatieve gedeelte in combinatie met een verplaatsing en uitbreiding van het verblijfsrecreatieve gedeelte naar een perceel in de onmiddellijke nabijheid aan de overzijde van de Fazantenweg.

De belangrijkste onderdelen van het huidige complex zijn: een binnenspeeltuin, speeltoestellen en andere speelvoorzieningen buiten, een boerensprookjesbos, ondersteunende horeca binnen en buiten, dierenpark en een betrekkelijk kleine camping met seizoenplaatsen (maximaal 25 seizoensgebonden standplaatsen en 15 vakantiehuisjes die uitsluitend gedurende het zomerseizoen worden geplaatst). Op het toekomstige perceel zijn 57 permanent te gebruiken recreatiewoningen en 15 kampeerplaatsen gepland.

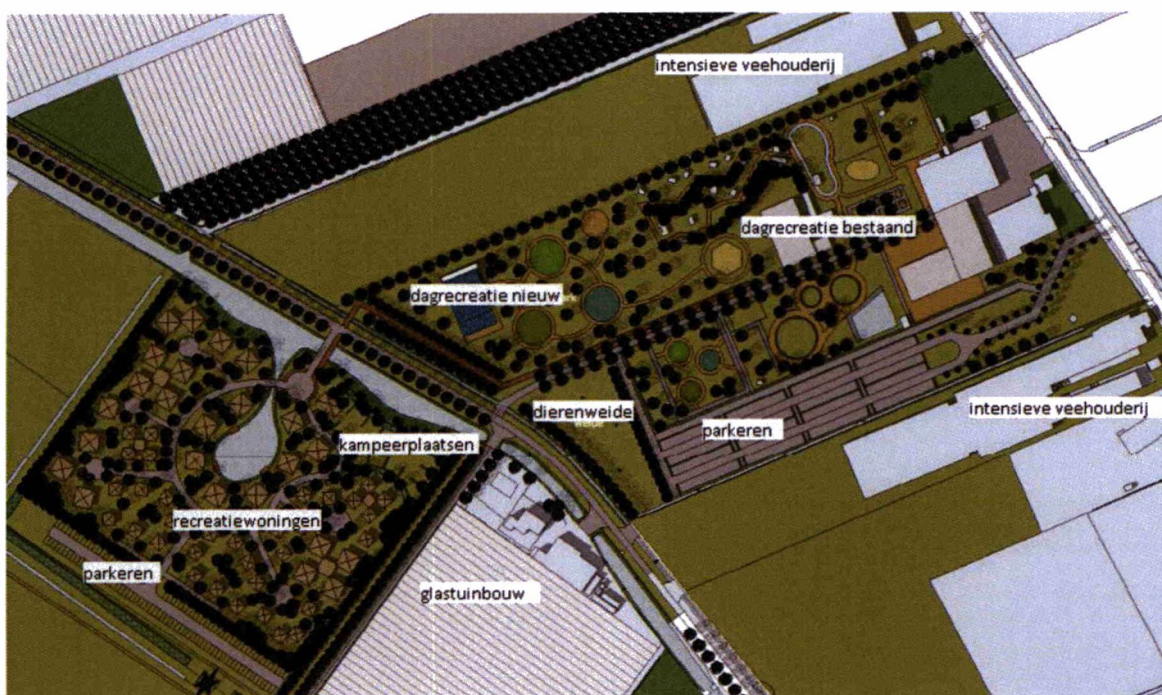
Ligging en ontwikkeling in omgeving

De dichtstbijgelegen bedrijfswoning ten opzichte van Pukkemuk is in de beoogde situatie gelegen aan de Fazantenweg 50 (glastuinbouwbedrijf). De afstand tot de kadastrale perceelgrens van het terrein voor de toekomstige verblijfsrecreatie is circa 10 m. Door het creëren van een groenstrook zal de feitelijke afstand tussen het verblijfsrecreatieterrein en de bedrijfswoning circa 30 meter zijn.

De uitbreiding van de dagrecreatie vindt ook in de richting van de Fazantenweg plaats; ook hier geldt dat de bedrijfswoning aan de Fazantenweg 50 het dichtst bij komt te liggen, namelijk op ca. 35 meter.

In de directe nabijheid zijn 2 varkenshouderijen gevestigd (Vaartweg 192 en 196). Vaartkant 196 heeft kenbaar gemaakt plannen te hebben tot uitbreiding van het aantal dieren en realisatie van een nieuwe emissiearme stal.

Onderstaand figuur geeft een beeld van de bestaande en aangevraagde situatie van Pukkemuk.

(bron: Partiële herziening van het bestemmingsplan Dongen Buitengebied , recreatieboerderij Pukkemuk, toelichting, dec. 2016)

Bij de beoordeling is door de GGD gebruik gemaakt van de volgende rapporten:

- notitie Advies Vaartweg 196 Dongen, d.d. 6-1-2017 Omgevingdienst
- Geuronderzoek Uitbreiding Pukkemuk, Dongen, Argonadvies 25-2-2016
- Quicksan inzake het aspect gezondheid in relatie tot de uitbreiding van Pukkemuk in Dongen
- Rapportage Wet Luchtkwaliteit Pukkemuk, Dongen, Argonadvies 1-6-2016
- diertabel vergunde en beoogde situatie Vaartweg 196
- bijlage 2 omgevingsvergunning 4-2-2013
- Partiële herziening van het bestemmingsplan Dongen Buitengebied , recreatieboerderij Pukkemuk, toelichting, december 2016

Gezondheidkundige beoordeling

Vanuit veehouderijen is bekend dat omwonenden te maken kunnen hebben met een verhoogde blootstelling aan onder meer *geur*, *fijnstof*, *endotoxinen* en *biologische agentia*.

Deze aspecten kunnen tot gezondheidsklachten leiden. Zo is van geur bekend dat dit kan leiden tot (ernstige) hinder en gezondheidsklachten zoals misselijkheid en hoofdpijn. Van dieren afkomstig fijnstof, endotoxinen en biologische agentia is bekend dat deze tot gezondheidseffecten zoals luchtwegklachten en van dier-op-mens overdraagbare infectieziekten kunnen leiden. Daarnaast blijkt uit het onderzoek "Veehouderij en gezondheid omwonenden" (VGO) van het RIVM dat COPD patiënten die dicht bij een veehouderij of meerdere veehouderijen wonen, een grotere kans hebben op ernstigere klachten en vaker luchtwegmedicatie gebruiken. Daarnaast blijkt dat de longfunctie lager is wanneer de concentratie ammoniak in de lucht hoog is. Vermoedelijk hangt dit samen met de vorming van secundair fijnstof doordat ammoniak reageert met andere stoffen in de lucht.

Doordat de recreatieboerderij is gelegen in de directe nabijheid van 2 varkenshouderijen, zullen de recreanten ook blootgesteld worden aan geur, fijnstof, endotoxine en zoönose. Derhalve worden deze aspecten gekeken. Daarnaast is gekeken naar het aspect geluid. In de bijlage wordt een onderbouwing van de conclusies gegeven.

Conclusie

De GGD concludeert, op grond van de beoordeling zoals weergegeven in de bijlage, dat:

- de geurbelasting en de daarmee samenhangende geurhinder – ook na uitbreiding van de varkenshouderij aan de Vaartweg 196 niet leidt tot een onacceptabele situatie. De gezondheidkundige advieswaarde voor de voor- en achtergrondgeurbelasting in het buitengebied wordt niet overschreden.
- de fijnstofconcentratie niet leidt tot een overschrijding van de gehanteerde norm voor fijnstof (PM10) zijnde $31,2 \mu\text{g}/\text{m}^3$. Op basis van de berekening bedraagt de fijnstofconcentratie op het hoogst belaste receptorpunt $22,64 \mu\text{g}/\text{m}^3$ en ligt het aantal overschrijdingsdagen op 11,3. Dit receptorpunt is gelegen aan de zijde van het perceel waar de dagrecreatie plaats vindt. Op het perceel waar de recreatiewoningen zijn gepland ligt de berekende concentratie PM10 op $22,08 \mu\text{g}/\text{m}^3$. In de berekeningen is geen rekening gehouden met de mogelijke bedrijfsuitbreiding aan de Vaartweg 196. Uit de aangeleverde informatie blijkt dat de fijnstofemissie in de beoogde situatie aan de Vaartweg 196 afneemt.
- de invloed van de aan de uitbreiding van de recreatieboerderij gerelateerde extra verkeersbewegingen (250 personenauto's zijnde de weekdaggemiddelde) niet in betekenende mate bijdraagt aan de luchtkwaliteit.
- de op te richten recreatiewoningen niet binnen de endotoxine richtafstand berekend op basis van de fijnstofemissie van de individuele bedrijven liggen; hetgeen de GGD positief beoordeelt. Niet inzichtelijk is gemaakt of cumulatie hier mogelijk nog een rol speelt. Hiervoor kan de gemeente een indicatie krijgen door een cumulatie kaart te laten opstellen.

Wanneer de woningen binnen de cumulatiecirkel ligt, geldt dat de bewoners een verhoogd gezondheidsrisico lopen ten gevolge van de blootstelling aan endotoxinen. Het terrein van de dagrecreatie wordt, bijvoorbeeld evenals sportterreinen, niet beschouwd als een gevoelige bestemming.

- Niet inzichtelijk voor de GGD is wat de geluidsbelasting op de gevel van de recreatiewoningen is. Met name geluid in de nacht kan tot geluidshinder leiden en daarmee tot verstoring van de nachtrust bij omwonenden. Dit dient derhalve vermeden te worden.

Advies milieu

Bekend is dat ervaren geluidshinder niet alleen samenhangt met het geluidsniveau maar ook met allerlei niet akoestische factoren zoals bijvoorbeeld hoe men staat tegenover de activiteit, persoonseigenschappen etc.

Ook voor geurhinder geldt dat de werkelijke hinder die in de praktijk wordt ervaren, wordt bepaald door meerdere factoren (zoals intensiteit, gewenning en vertrouwdheid met de bron). Ook communicatie beïnvloedt hoe hinder ervaren wordt. De GGD adviseert daarom de gemeente:

- wanneer er klachten over geluid- en/of geurhinder door omwonenden worden geuit die gerelateerd worden aan de nabijgelegen varkenshouderijen – in samenspraak met deze bedrijven na te gaan of maatregelen genomen kunnen worden om de geluids-/geurbelasting te verminderen.

De GGD verwacht niet dat de fijnstofconcentratie boven de 31,2 µg/m³ uitkomt. Dit is de waarde waaraan de PM10 concentratie door de GGD getoetst wordt. Omdat ook onder deze advieswaarde gezondheidseffecten niet uit te sluiten zijn, adviseert de GGD om in nauw overleg met de omliggende bedrijven goed na te gaan of alle mogelijke maatregelen genomen zijn om de bijdrage aan de totale fijnstof concentratie zo laag mogelijk te houden (ALARA principe = as low as reasonably achievable).

Advies zoönosen

Zoönosen zijn infectieziekten die overgaan van dier op mens.

In de aangevraagde situatie zal net als in de huidige situatie de risico's voor de recreanten vooral liggen bij de dieren die op het eigen terrein aanwezig zijn door het directe contact met hen. Goede hygiëne door de bezoekers en goede gezondheid van de dieren is noodzakelijk. De GGD adviseert minimaal een keurmerk zoönosen.

De voorgenomen uitbreiding van de naastgelegen veehouderij lijkt door het overgaan op emissiearme stallen gunstig ten aanzien van het risico op verspreiding van zoönosen.

De GGD vindt de voorgenomen uitbreiding van de recreatieboerderij acceptabel, als het advies ten aanzien van het zoönosekeurmerk wordt opgevolgd.

■ Gezondheid, Milieu en Veiligheid Brabant

Wanneer u naar aanleiding van deze adviesbrief nog vragen heeft, kunt u contact opnemen met ondergetekenden.

Met vriendelijke groet,

A. Rietveld

Arts Maatschappij en Gezondheid; infectieziektebestrijding

M. Scholtes

Adviseur Milieu en Gezondheid

Bijlage bij brief uit-17038706

Beoordeling milieuaspecten

1. Geur

Vanuit gezondheid wordt geurbelasting onacceptabel beschouwd wanneer dit meer dan 12% geurgehinderden veroorzaakt. Vanwege de agrarische historie en functie van het buitengebied, is het gebruikelijk dat in het buitengebied méér milieuruimte toegestaan wordt: 20% gehinderden wordt als maximum beschouwd.^{1,2} Deze waarden hanteert de GGD als gezondheidskundige advieswaarden. De GGD hanteert het standpunt dat het onderzoek van Geelen et al. op dit moment het best beschikbare beeld van de relatie tussen achtergrondbelasting geur van veehouderij en mate van (ernstige) geurhinder geeft, omdat dit onderzoek het meest recent is uitgevoerd en er een grotere populatie gebruikt is. Bij een hinderpercentage van 12% komt dit neer op, afgerond 5 OU/m³ (woonkern) en bij 20% geurgehinderden op 10 OU/m³ (buitengebied). Door het ontbreken van geactualiseerd onderzoek naar de voorgrondgeurbelasting, worden als gezondheidskundige advieswaarden voor de voorgrondgeurbelasting dezelfde waarden aangehouden als voor de achtergrondgeurbelasting.

In de notitie "geuronderzoek Pukkemuk" wordt aangegeven dat een recreatiewoning ook aangemerkt dient te worden als een geurgevoelig object omdat:

- het gebouw bestemd is voor menselijk verblijf
- het gebouw permanent of op een daarmee vergelijkbare wijze wordt gebruikt voor menselijk verblijf. In de toelichting wordt aangegeven dat met "permanent of op een daarmee vergelijkbare wijze" wordt bedoeld langdurig verblijf van dezelfde personen als kortdurend verblijf van regelmatig aanwezige personen.

Dit betekent dat dergelijke woningen getoetst worden aan de gezondheidskundige advieswaarden voor geur zoals die gehanteerd worden door de GGD (in buitengebied maximaal 10 OU/m³).

In tabel 4 van het geuronderzoek (blz. 6) wordt de voorgrondgeurbelasting ten gevolge van de Vaartweg 192, 196 en 196 in procedure op verschillende receptorpunten van het plangebied weergegeven. Hieruit blijkt dat de voorgrondgeurbelasting op geen van de receptorpunten de door de GGD gehanteerde gezondheidskundige advieswaarde van 10 OU/m³ overschrijdt. Opgemerkt wordt dat de voorgrondgeurbelasting in de situatie Vaartweg 196 in procedure toe neemt van 5,8 naar 6,1 OU/m³ op de hoogst belaste receptor Hoekpunt 1.1 (uiterste punt van de uitbreiding van de dagrecreatie) ten opzichte van de huidige situatie aan de Vaartweg 196.

¹ Toetsingsinstrument gezondheid bij veehouderijen. Een risico-inventarisatie en -evaluatie. Nijdam, et.a., 2013

² Nederlandse emissie richtlijn

In het gedeelte waar de recreatiewoningen gepland zijn, bedraagt de hoogste voorgrondgeurbelasting ten gevolge van Vaartweg 192 3,3 OU/m³ (hoekpunt 2.1). Ten gevolge van Vaartweg 196 is dit 2,8 OU/m³ en ten gevolge van Vaartweg 196 in procedure 2,9 OU/m³.

De achtergrondgeurbelasting bedraagt in de aangevraagde situatie maximaal 8,8 OU/m³ (HP 1.2). Op de locatie waar de recreatiewoningen gepland staan, is de achtergrondgeurbelasting maximaal 6,3 OU/m³ (HP 2.4). Hieruit volgt dat voldaan wordt aan de door de GGD gehanteerde gezondheidkundige advieswaarde

2. *Fijn stof en endotoxinen*

Er zijn twee aan de veehouderij gerelateerde bronnen van fijn stof nabij de recreatieboerderij, te weten de varkenshouderij gelegen aan de Vaartweg 192 en 196.

De norm voor PM10 ligt op 40 µg/m³ en maximaal 35 overschrijdingsdagen met een belasting van boven de 50 µg/m³. Rekening houdend met de overschrijdingsdagen, wordt door de GGD getoetst aan de waarde van 31,2 µg/m³.

Uit de uitgevoerde ISL3A berekeningen blijkt dat de fijnstofconcentratie (PM10) 22,64 µg/m³ bedraagt op het hoogst belaste receptorpunt. Het aantal overschrijdingsdagen bedraagt hier 11,3 dagen.

Daarmee wordt voldaan aan de door de GGD gehanteerde maximale waarde van 31,2 µg/m³. Hierbij wordt opgemerkt dat gerekend is met de fijnstofemissie zoals vergund in de huidige situatie. Er is geen rekening gehouden met de mogelijke uitbreiding aan de Vaartweg 196. Uit de gegevens van de diertabel blijkt dat emissie van fijnstof afneemt van 380 kg per jaar naar 291 kg/jaar in de beoogde situatie. Bovendien wordt in de beoogde situatie voorzien in een emissiearme stal, waardoor het in de lijn der verwachting ligt dat de immissie in de beoogde situatie niet toeneemt.

Daarnaast is gekeken naar de mogelijke effecten op de fijnstofbelasting wanneer rekening gehouden wordt met een toename van 250 personenauto's (weekdaggemiddelde) voor Pukkemuk. Op basis van de uitgevoerde berekeningen kan gesteld worden dat de bijdrage van het extra verkeer niet in betekenende mate is.

Zoals de Gezondheidsraad ook concludeert, is de norm voor PM10 niet een goede parameter om de blootstelling van veehouderijbedrijven te toetsen. Bovendien treedt ook onder de PM10-norm gezondheidseffecten op. Een betere parameter is de endotoxineconcentratie. De GGD hanteert als gezondheidkundige advieswaarde een concentratie van 30 EU/m³.

Op basis van de handreiking endotoxine, opgesteld door het Ondersteuningsteam, is een afstand te berekenen waarbinnen - op basis van de fijnstofemissie (PM10)- naar verwachting de gezondheidkundige advieswaarde van endotoxine (30 EU/m³) wordt overschreden wanneer varkens worden gehouden.

Sport- en recreatieterreinen worden in principe niet gezien als gevoelig object, maar bebouwing met een recreatieve functie die meer dan incidenteel en voor een langere aaneengesloten periode wordt gebruikt, kan wel worden aangemerkt als een te beschermen object. In de situatie van het terrein voor verblijfsrecreatie voor Pukkemuk is dit laatste het geval.

Op basis van de fijnstofemissie van de varkenshouderijen aan de Vaartweg 192 (emissie fijnstof 175 kg/jaar) en 196 (emissie fijnstof 380 kg/jaar op basis van de vergunde situatie, 291 kg/jaar beoogde situatie) kan een richtafstand berekend worden. Deze bedraagt resp. 78 en 125 (en 109 meter in de beoogde situatie Vaartweg 196) meter, berekent vanuit de bestaande bebouwing die het dichtst bij de toekomstige uitbreiding van Pukkemuk zijn gelegen. Aangegeven wordt dat de daadwerkelijke emissiepunten op grotere afstand liggen dan van waaruit nu gerekend is. Het perceel waar de recreatiewoningen gepland staan, ligt niet binnen de genoemde richtafstand. Echter, omdat beide bedrijven wel in de directe nabijheid van elkaar liggen, speelt cumulatie een mogelijke rol. Om een indicatief beeld hiervan te krijgen, kan een cumulatiekaart gemaakt worden door de omgevingsdienst.

3. Geluid

Geluid kan afkomstig zijn van verkeer / activiteiten gerelateerd aan de recreatieboerderij en aan verkeer/ activiteiten afkomstig van de omliggende bedrijven. Met name geluid in de nacht kan tot geluidshinder leiden en daarmee tot verstoring van de nachtrust bij omwonenden.

In de avond- en nachtperiode veroorzaakt Pukkemuk nauwelijks geluid, dit hangt uiteraard samen met de openingstijden. Voor het nieuwe terrein voor verblijfsrecreatie wordt gesteld dat het in de avond en nacht hier rustig is.

Bij de GGD is niet bekend wat de geluidsbelasting op de recreatiewoningen afkomstig van de nabijgelegen bedrijven is en of verkeer / activiteiten afkomstig van bijv. omliggende bedrijven tot een verstoring van bijv. de nachtrust zou kunnen leiden.

Beoordeling Zoönosen

Zoönosen zijn infectieziekten die van dieren op mensen kunnen overgaan. Per diersoort kunnen verschillende ziekten voorkomen die zich via de lucht verspreiden naar mensen, via direct contact tussen dier en mens of via voedsel. Voor omwonenden van veehouderijen zijn vooral de via de lucht overdraagbare aandoeningen van belang. De belangrijkste en bekendste zijn Q-koorts en influenza (vogelgriep, varkensgriep). De aanwezige veehouderijbedrijven zorgen (mogelijk) voor een verhoogde blootstelling aan via de lucht overdraagbare zoönosenverwekkers en antibioticaresistente bacteriën. Deze leiden tot een verhoogd risico op infectieziekten of onbehandelbare infecties. Het is nog niet goed inzichtelijk vanaf welke concentraties of binnen welke afstand tot aan veehouderijen het risico verhoogd is. Het risico op gezondheidseffecten van zoönosen bij omwonenden hangt af van veel verschillende factoren zoals de ziekteverwekker, de bedrijfsgrootte, de afstand tussen bedrijf en omwonenden, het stalontwerp, de bedrijfshygiëne, de gezondheidsstatus van de dieren etc.

In de beoordeelde situatie zijn de risico's van de bezoekers van de recreatieboerderij zowel gelegen in de omliggende veehouderijen, maar meer nog in het directe contact met de dieren op de recreatieboerderij zelf. De naastgelegen veehouderij is voornemens zijn bedrijf uit te breiden, maar dit te doen met emissiearme stallen. Dit is ook gunstig ten aanzien van de kans op uitstoot van micro-organismen. De inschatting is dat er met de uitbreiding geen toename zal zijn van het zoönose-risico.

De bezoekers van de recreatieboerderij kunnen wel in direct contact komen met de dieren op het terrein zelf. Ten aanzien van de kans een zoönose op te lopen, is hygiëne en voorlichting voor de bezoekers evenals een goede gezondheid van de dieren noodzakelijk. Het hebben van een keurmerk zoönose is dan een minimale eis.